

СТАТУС АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО ЗА КОДЕКСОМ УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА

Відповідно до ст.1 Кодексу України з процедур банкрутства арбітражний керуючий - фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України. [1] Арбітражний керуючий є ключовою особою на всіх стадіях процедури банкрутства, оскільки саме від його досвіду, знань та навичок залежить проведення будь-якої судової процедури банкрутства. За нормами Кодексу України з процедур банкрутства арбітражний керуючий уособлює в собі, залежно від судової процедури, таких антикризових фахівців: розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, керуючого реалізацією, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією.

У літературі було обґрунтовано позицію про те, що арбітражний керуючий є обов'язковим учасником провадження у справі про банкрутство, на якого покладається виконання завдань для чого йому надається обсяг специфічних повноважень, зумовлених характером та спрямованістю справи про банкрутство. Арбітражний керуючий не може бути визнаний ані представником кредиторів, ані органом державної влади, ані органом юридичної особи – боржника, і його особливий публічно-правовий статус, зумовлений особливостями справ про неспроможність, поєднує в собі елементи правових статусів кожного з перелічених суб'єктів, але жодним з них не вичерпується. [2, с.3]

Вимоги до арбітражного керуючого визначені ст.11 Кодексу України з процедур банкрутства, його права та обов'язки - ст.12.

Виділення на законодавчому рівні нової професії — професії арбітражного керуючого — пов'язане з ухваленням у грудні 2011 р. нової редакції закону

«Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Відповідно до цього правового акта змінений статус арбітражного керуючого, який замість суб'єкта підприємницької діяльності став суб'єктом незалежної професійної діяльності. [3]

Слід зауважити, що визначення арбітражного керуючого у якості службової особи підприємства-боржника зберігся і у Кодексі України з процедур банкрутства. Так, ч.2 ст.10 Кодексу визначено, що арбітражний керуючий з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника. [1] В той же час, ч.1 цієї ж статті встановлено, що арбітражний керуючий є суб'єктом незалежної професійної діяльності. Таким чином, порівняння арбітражного керуючого із службовою особою підприємства-боржника суперечить ч.1 ст.10 Кодексу. При цьому слід мати на увазі, що поняття «службова особа» в розумінні Кримінального кодексу України тлумачиться як суб'єкт злочину та є кваліфікуючою ознакою відповідного складу злочину, у зв'язку з чим застосування даного поняття до арбітражного керуючого є недоречним. Залишається лише сподіватися, що ця норма не стане важелем впливу з боку правоохоронних органів.

Серед основних гарантій діяльності арбітражного керуючого, наведених у Кодексі України з процедур банкрутства, можна виділити: незалежність арбітражного керуючого, створення Єдиної саморегульованої організації арбітражних керуючих, оплати праці у вигляді авансування на депозит суду основної винагороди арбітражного керуючого.

Принцип незалежності діяльності арбітражного керуючого закріплений у ст.13 Кодексу. При цьому у даній нормі поняття незалежності арбітражного керуючого не розкрито в повній мірі, тому необхідним є визначення арбітражного керуючого як суб'єкта незалежної професійної діяльності, що є захищеним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання.

Важливим та дискусійним нині питанням є створення Єдиної

саморегульвної організації арбітражних керуючих. Відповідно до положень Кодексу з процедур банкрутства України Саморегульвна організація арбітражних керуючих є некомерційною професійною організацією, що об'єднує всіх арбітражних керуючих та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань самоврядування арбітражних керуючих, повинна бути юридичною особою та діяти через організаційні форми самоврядування арбітражних керуючих.

Створення Саморегульвної організації арбітражних керуючих є кроком вперед відносно можливості здійснення захисту прав арбітражних керуючих, об'єднання зусиль арбітражних керуючих у сприянні формуванню демократичної правової держави. В той же час Саморегульвна організація розглядається спільнотою арбітражних керуючих як орган самоврядного контролю. Таким чином, на новостворену Саморегульвну організацію покладено великі надії як щодо розвитку та захисту професії, так і щодо виконання функцій контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері банкрутства.

Серед гарантій діяльності арбітражного керуючого слід також виокремити норму ч.2 ст. 30 Кодексу, якою визначено, що сплата основної винагороди арбітражного керуючого за виконання ним повноважень розпорядника майна, ліквідатора, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією здійснюється за рахунок коштів, авансованих заявником (кредитором або боржником) на депозитний рахунок господарського суду, який розглядає справу, до моменту подання заяви про відновлення відкриття провадження у справі. При цьому, у разі якщо процедура триває після закінчення авансованих заявником коштів, основна винагорода арбітражного керуючого сплачується за рахунок коштів, одержаних боржником - юридичною особою у результаті господарської діяльності, або коштів, одержаних від продажу майна боржника, яке не перебуває в заставі. [1]

Слід зауважити, що питання сплати винагороди арбітражного керуючого є дуже дискусійним, адже встановлені нині ст. 30 Кодексу розміри такої

винагороди не є співмірними із обсягом обов'язків та відповідальності, які покладає на арбітражного керуючого Кодекс України з процедур банкрутства.

Виходячи з наведеного, дієвих гарантій діяльності арбітражного керуючого залишається небагато. Так, закріплюючи незалежність професійної діяльності арбітражного керуючого, законодавець залишає у Кодексі й норму щодо визначення арбітражного керуючого як службової особи підприємства-боржника. Створення Саморегулювальної організації арбітражних керуючих на практиці є досить складним, довготривалим та трудомістким процесом. Питання оплати винагороди арбітражного керуючого й досі є дискусійним, в той час як Кодекс України з процедур банкрутства набирає чинності вже 21 жовтня 2019 року.

Сучасне суспільство потребує висококласних фахівців антикризового управління, здатних забезпечити нормальне функціонування механізму фінансового оздоровлення й банкрутства в нашій країні. В той же час, сьогоднішні реалії такі, що діяльність арбітражного керуючого часто поєднується з адвокатською, юридичною або бухгалтерською, оскільки не дає фахівцеві можливості реалізувати себе сповна й не є достатнім джерелом доходу. Тому прийняття нового Кодексу України з процедур банкрутства має бути тим документом, який забезпечить належне функціонування механізму реалізації процедур банкрутства за участі висококваліфікованого, незалежного професіонала – арбітражного керуючого.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII [Електронний ресурс]// Законодавство України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
2. Бутирська І. А. Учасники провадження у справі про банкрутство: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарське-процесуальне право»/ І. А. Бутирська; Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Київ, 2017. – 196 с.

3. Фоміна О. Арбітражного керуючого порівняли до посадової особи підприємства-боржника [Електронний ресурс]/ О.Фоміна // Закон і бізнес. – 2012. – Режим доступу: <https://zib.com.ua/ua/8398-arbitrazhnogo-keruvuchogo-porivnyali-do-posadovoi-osobi-pid.html>